



Įvadas į energetinį skurdą

2022 01 27



STEP projektas finansuojamas Europos Sąjungos tyrimų ir inovacijų programos „Horizon 2020“, dotacijos sutartis Nr. 847080.

S.T.E.P. (*angl. Solutions to Tackle Energy Poverty*) – „sprendimai kovoje su energetiniu skurdu“.

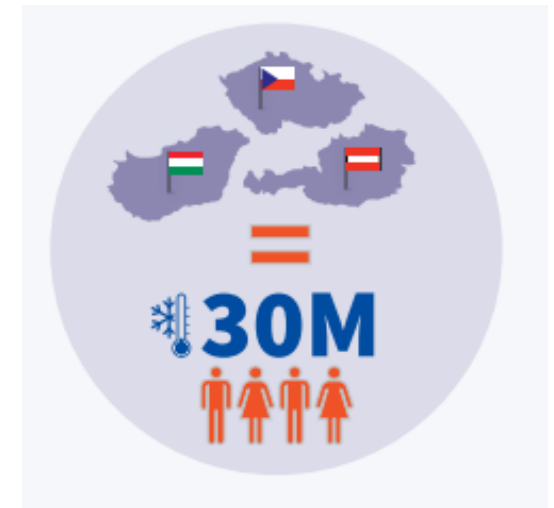
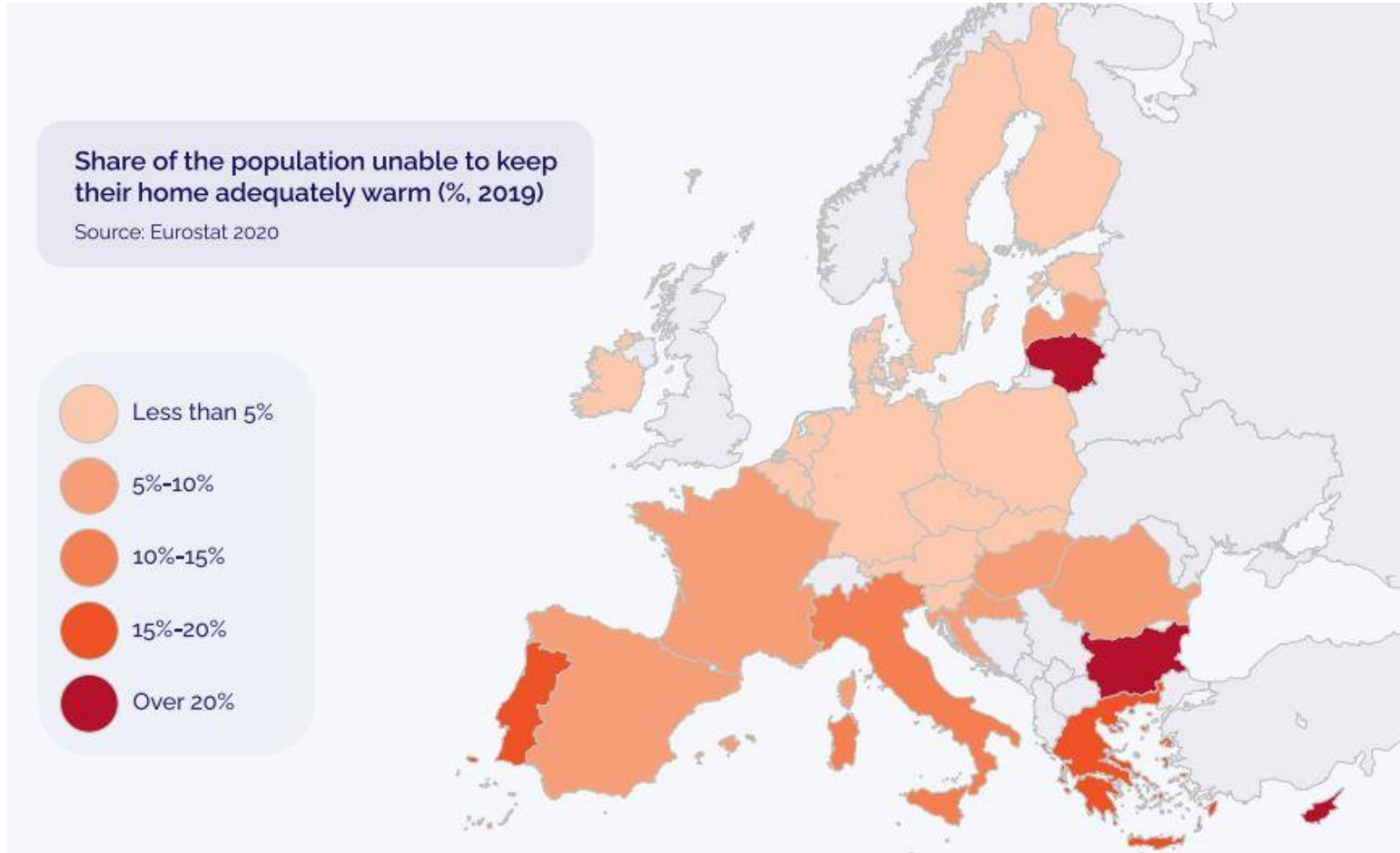
- **Projektas orientuotas į energetinio efektyvumo didinimą.**
- Pagrindinis STEP tikslas – palengvinti energetinį skurdą, skatinant vartotojų elgesio pokyčius. Kiti tikslai: mažinti CO₂ poveikį gamtai; kelti vartotojų energetinį raštingumą.
 - Projekto metu konsultuojame gyventojus kaip mažinti energetinį skurdą namuose.
 - Veikia energetinių patarimų telefonu linija: 8 670 000 66.
 - Apmokėme daugiau kaip 250 socialinių darbuotojų, socialinių paslaugų centrų, savivaldybių socialinės paramos skyrių, seniūnijų darbuotojų, seniūnaičių. Jie gali teikti patarimus energetinio efektyvumo klausimais.

STEP šalys: Bulgarija, Čekijos Respublika, Jungtinė Karalystė, Kipras, Latvija, Lenkija, Lietuva, Portugalija, Slovakija



STEP projektas finansuojamas Europos Sąjungos tyrimų ir inovacijų programos „Horizon 2020“, dotacijos sutartis Nr. 847080.

Energetinis skurdas. ES



2019 m. daugiau kaip 30 mln. ES gyventojų negalėjo adekvačiai šildyti savo būsto. Tai tiek pat žmonių, kiek gyvena Čekijoje, Vengrijoje ir Austrijoje kartu sudėjus.

Situacija ES ir Lietuvoje



- 2019 m. Energetinį skurdą patiriantys teigia 29 proc. lietuvių (nešildo būsto dėl pinigų stokos).
- 8 proc. lietuvių bent kartą yra susidūrę su sąskaitų už šildymą apmokėjimo sunkumais (ES vidurkis 7 proc.).
- Būsto išlaidų dalis disponuojamose pajamose Lietuvoje sudaro 16 proc. (ES vidurkis 21 proc.)
- ES siūlo skirti kompensacijas, kai daugiau kaip 10 proc. pajamų skiriama elektros energijos ir šildymo išlaidoms.

Šaltiniai: Lietuvos energetikos institutas,
Lietuvos statistikos departamentas, 2019

Energetinis skurdas. Samprata

Europoje nėra vieningos energetinio skurdo sąvokos (angl. *energy poverty*)

- Asmenys ar namų ūkiai yra **nepajėgūs pakankamai šildyti būsto** ar gauti kitas reikalingas **energijos paslaugas už prieinamą kainą** (Pye ir kt., 2015)
- Sunku arba neįmanoma užtikrinti tinkamo **būsto šildymo** arba naudotis kitomis būtinosiomis **energetikos paslaugomis**, pavyzdžiui, apšvietimas, transportas arba elektros energija internetui ar kitiems įtaisams (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 2011/C 44/09)

Apibrėžimai:

- Jungtinė Karalystė – Namų ūkis turi išleisti daugiau kaip 10 proc. pajamų pakankamam būsto apšildymui.
- Prancūzija – Asmeniui dėl nepakankamų išteklių ar netinkamų būsto sąlygų sunku savo būste turėti pakankamai energijos, reikalingos elementariems jo poreikiams patenkinti.
- Slovakija – Vidutinės namų ūkio mėnesio išlaidos elektrai, šildymui ir karšto vandens ruošimui sudaro ženklų vidutinių mėnesinių pajamų dalį.



Energetinis skurdas. Samprata

Lietuvoje neturime įteisinto energetinio skurdo apibrėžimo.

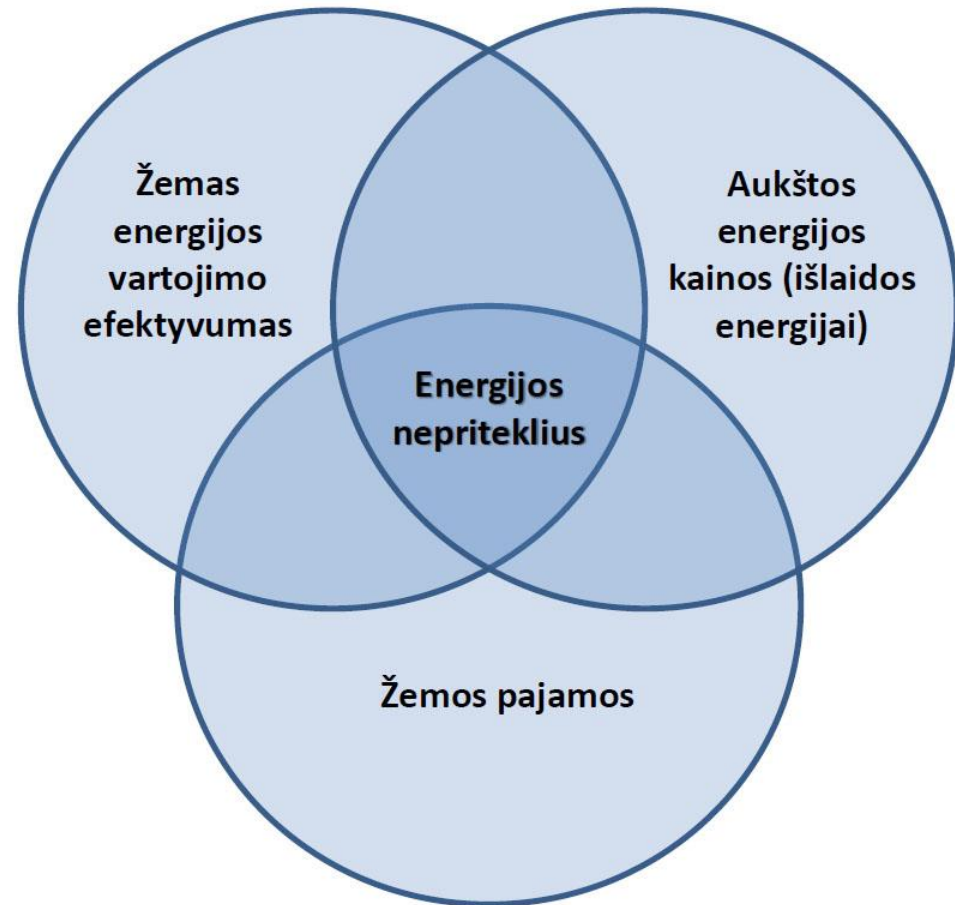
„Namų ūkio „energetinis skurdas“ apibrėžiamas kaip negalėjimas padengti šildymo išlaidas, užsitikrinant išgyvenimui būtiną patalpos temperatūrą.

Energetinių paslaugų prieinamumas – gebėjimas susimokėti už būtiniausio naudojimo paslaugas, per tam tikrą laikotarpį.“ (Lukoševičius, 2011)



Energetinis skurdas. Priežastys

- Energijos kainos / išlaidos energijai
- Mažos pajamos
- Žemas energijos vartojimo efektyvumas



Energetinis skurdas. Kaip matuoti

Energetinio skurdo observatorija siūlo 4 pagrindinius rodiklius energetiniam skurdui matuoti:

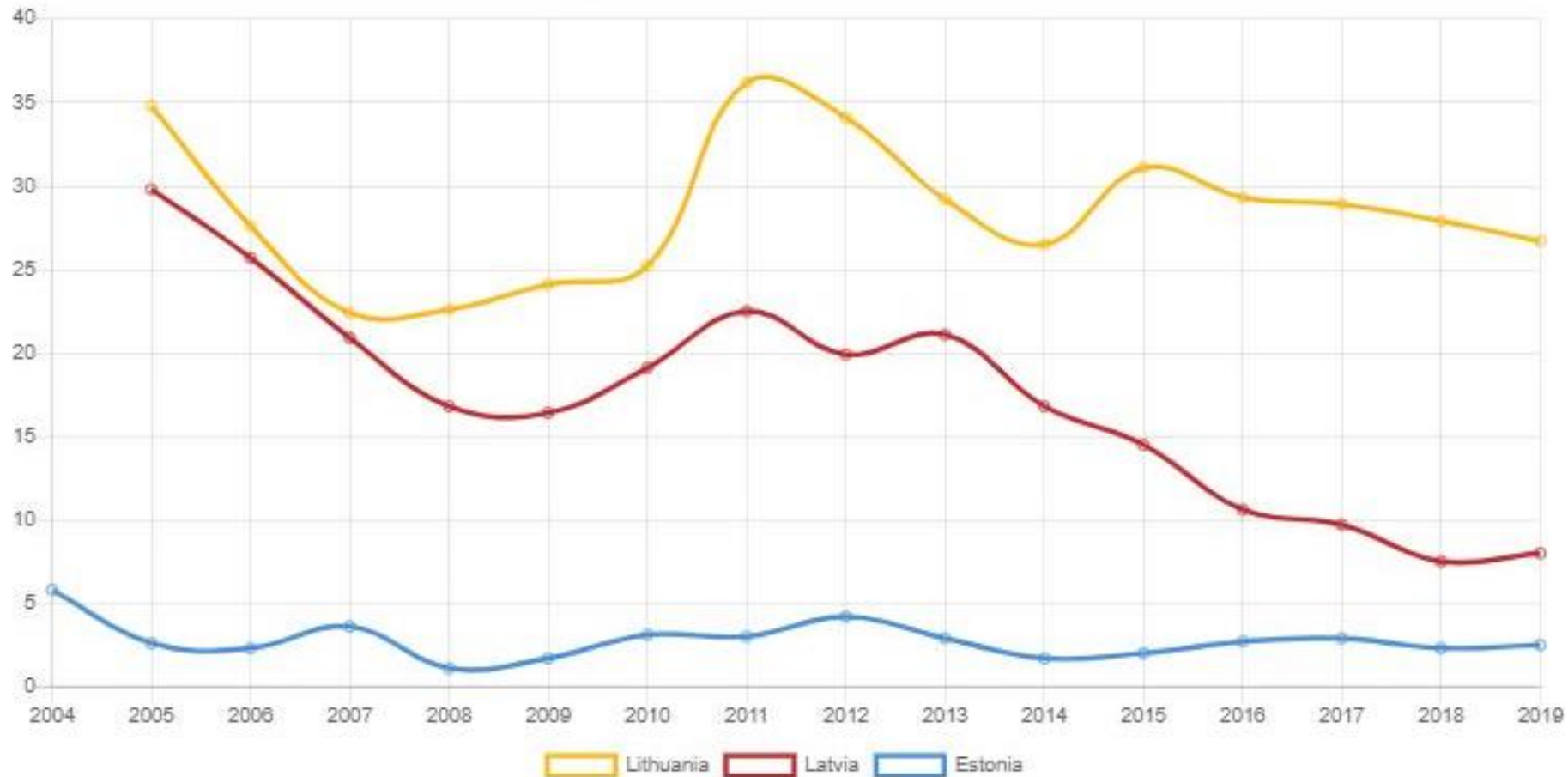
- 1) namų ūkių įsiskolinimai apmokant komunalines paslaugas;
- 2) negalėjimas pakankamai šildyti būsto dėl lėšų stokos;
- 3) didelė pajamų dalis skiriama energijos išlaidoms;
- 4) paslėptas energetinis skurdas (per mažai išleidžia, nes taupo, todėl šąla).



Energetinis skurdas. LT, LV, EE

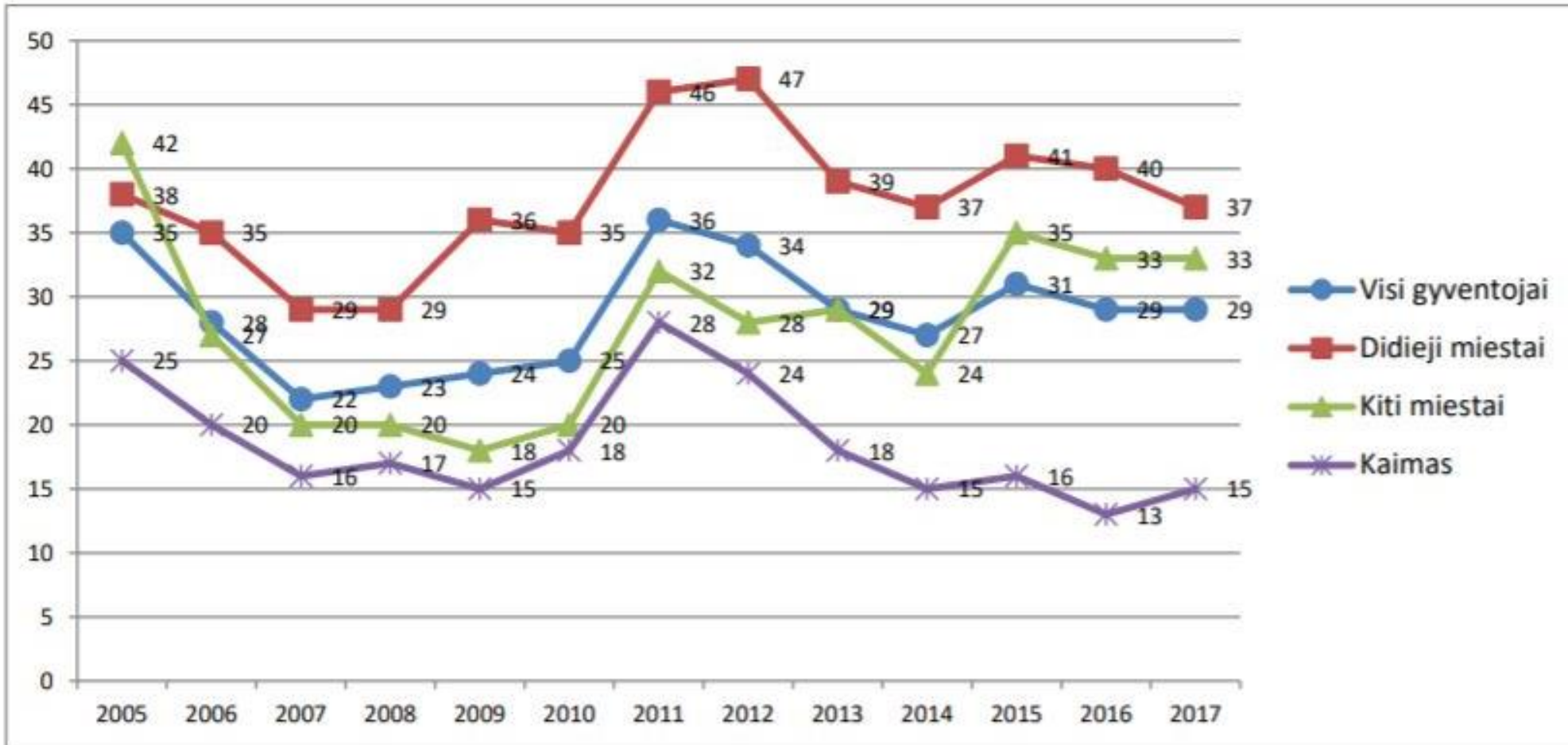
Asmenys negali sau leisti pakankamai šildyti būsto

Šalis / metai	2005 m.	2020 m.
Lietuva	34.8 %	26.7 %
Latvija	29.8 %	8 %
Estija	2.6 %	2.7 %



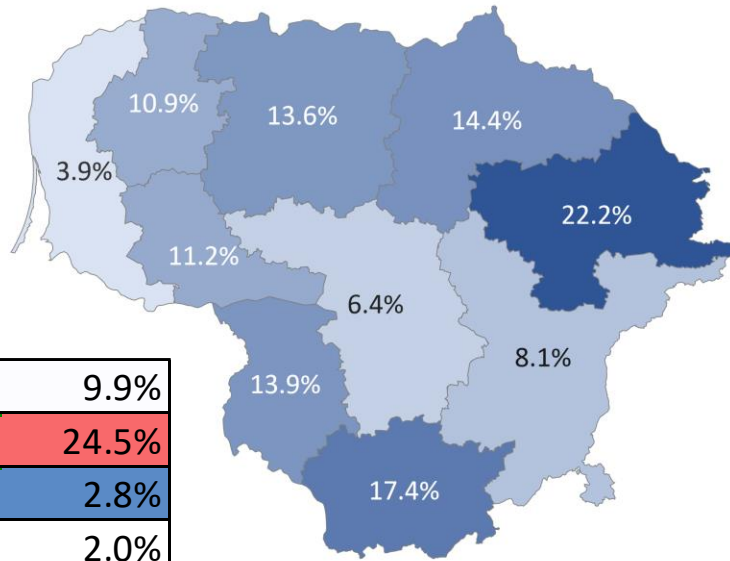
Energetinis skurdas ir centrinis šildymas

Gyventojų, gyvenančių namų ūkiuose, kurie dėl pinigų stokos negali sau leisti pakankamai šildyti būsto, dalis pagal gyvenamą vietovę.



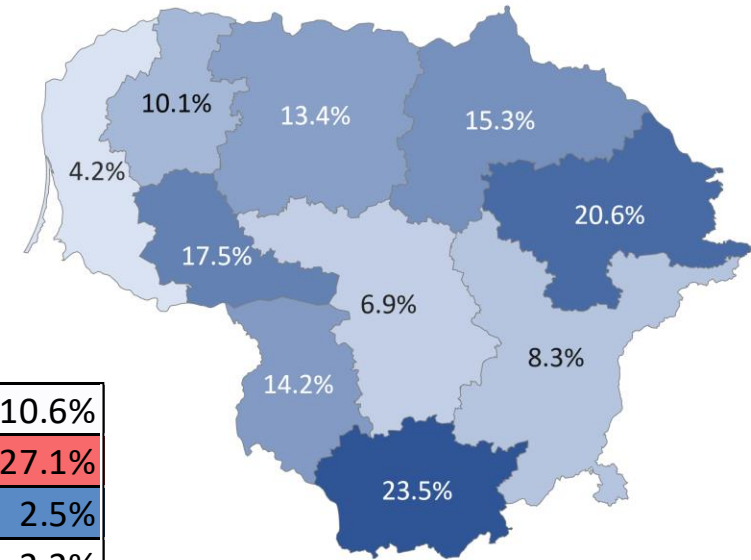
Būsto problemos apskrityse, 2018 m.

Nėra vonios arba dušo
3.9% 22.2%



Lietuva	9.9%
Kaimas	24.5%
Miestas	2.8%
ES vidurkis	2.0%

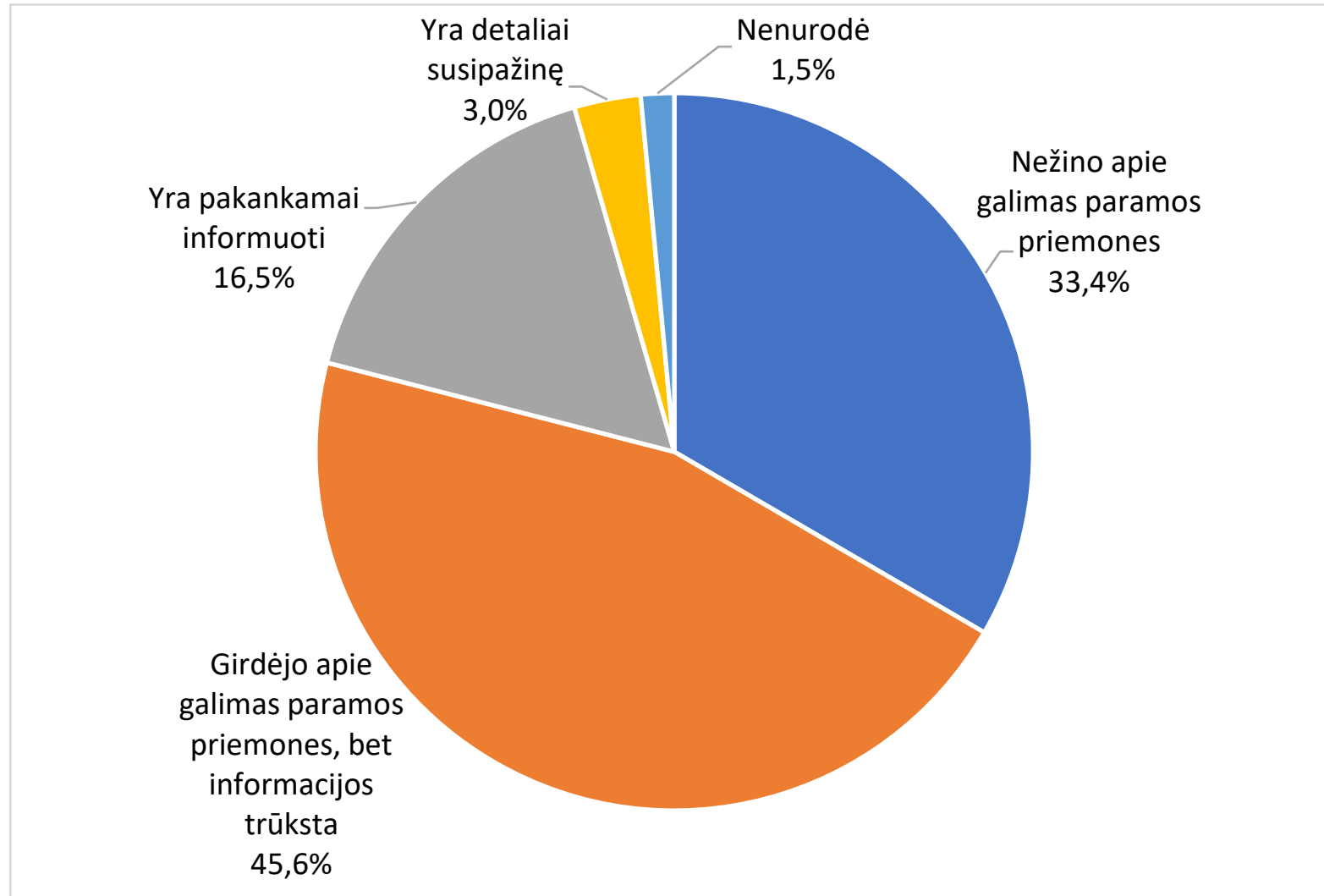
Nėra tualetu su nutekamuoju vandeniu
4.2% 23.5%



Lietuva	10.6%
Kaimas	27.1%
Miestas	2.5%
ES vidurkis	2.2%

Tokios būsto problemos *netiesiogiai* liudija ir apie negalėjimą naudoti modernius šildymo būdus. Vykstant energetikos transformacijai svarbu energijos nepriteklių suvokti platesniame kontekste, apimančiame ir galimybes investuoti į energijos vartojimo efektyvumą bei apsirūpinimo švaria energija būdus.

Gyventojų žinios apie su energetikos sritimi susijusias paramos priemones



Energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių specifika, priimant su energetika susijusius sprendimus

- Dažnai nepakankamas finansinis raštingumas
- Ribotos galimybės investuoti
- Ribotos žinios apie apsirūpinimo energetinėmis paslaugomis alternatyvas
- Ribotos žinios apie elgsenos įtaką išlaidoms, įgūdžių stoka

→ priimami neoptimalūs sprendimai, sąlygojantys reikšmingas išlaidas energijai

Energetinis skurdas. Kaip jį mažinti?

Žemos pajamos, aukštos kainos

- Finansinė pagalba (kompensacijos).
- Pažeidžiamų vartotojų apsauga (apsauga nuo atjungimo, įspėjimai).
- Universalios priemonės, nukreiptos į pajamų didinimą.

Žemas energijos vartojimo efektyvumas

- Ilgalaikės energetinio efektyvumo didinimo priemonės (renovacija).
- Universalios energetinės politikos priemonės (visam energetikos sektoriui bendri sprendimai, nukreipti į kaštų mažinimą ir efektyvumo didinimą).
- Tikslinės priemonės energetiniam skurdui mažinti (lengvatos energijos rūšims, į specifines vietas orientuotos priemonės ir pan.).
- Energijos nepritekliaus mažinimo integravimas į klimato kaitos švelninimo priemones



Energetinis skurdas. Kaip jį mažinti?

- Informavimo gerinimas

Energijos vartojimo efektyvumo konsultacijos, kontaktai su specialistais, informacijos sklaida apie paramos priemones, vartotojų teises ir kt.



Energetinis skurdas. NEKS

„Energetinis skurdas kyla dėl keturių svarbiausių problemų – neefektyvaus energijos vartojimo, aukštų energijos kainų ir mažų namų ūkių pajamų bei nepakankamo vartotojų informuotumo.

Siekiant spręsti energijos nepriteklių, Nacionalinėje pažangos programoje 2021–2030 m. iškeliamas uždavinys „Mažinti gyventojų energetinį skurdą“, įvardyti trys nacionaliniai rodikliai su siektinomis reikšmėmis 2025 m. ir 2030 m.“

Poveikio rodiklis	Pradinė situacija (metai)	Tarpinė reikšmė 2025 m.	Siektina reikšmė 2030 m.	Duomenų šaltinis	Už duomenų pateikimą atsakinga institucija
Gyventojų, negalinčių pakankamai šildyti būsto dėl lėšų stokos, dalis	28 % (2018)	23 %	17 %	Lietuvos statistikos departamentas	SADM
Namų ūkių dalis, kurie energijos išlaidoms skiria didelę dalį savo pajamų	17,1 % (2016)	15 %	10 %	Lietuvos statistikos departamentas	EM
Namų ūkių pajamų dalis, skiriama energijos išlaidoms, nuo visų namų ūkių pajamų	8,5 ⁴⁶ % (2018)	7,8 %	7,0 %	Lietuvos statistikos departamentas	SADM

Šaltinis: NEKS veiksmų planas

COVID-19

Pandemijos metu nukrito gyventojų pajamos ir išaugo energijos sunaudojimas.



Klimato kaitos iššūkiai

- Kyla kainos už įvairias energijos rūšis. Atėjo laikas atsisukti į atsinaujinančių išteklių gaminamą energiją.
- Lietuvoje jau kalbame ne tik apie negalėjimą pakankamai šildyti patalpų žiemą, bet ir apie negalėjimą jų vėsinti vasarą.



Vaizdo filmukai su patarimais

<https://www.youtube.com/channel/UCQAKEKxRjZypDS2d7UWE1BQ>

Radijo laida „Vienkartinė planeta“ apie energetinį skurdą

<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000174673/vienkartine-planeta-sildyti-namus-o-ne-klimata-kas-yra-energetinis-skurdas>



STEP projektas finansuojamas Europos Sąjungos tyrimų ir inovacijų programos „Horizon 2020“, dotacijos sutartis Nr. 847080.



Dėkojame už dėmesį

www.stepenergy.eu

Kęstutis Kupšys

VA viceprezidentas

STEP projekto Lietuvoje vadovas

+370 698 76444

kestutis.kupsys@lvoa.lt

Rūta Trainytė

STEP projekto Lietuvoje koordinatore

+370 685 06507

ruta.trainyte@lvoa.lt

www.lvoa.lt



STEP projektas finansuojamas Europos Sąjungos tyrimų ir inovacijų programos „Horizon 2020“, dotacijos sutartis Nr. 847080.